

De aardse opvoeders teekent hij als de vaders onzes vleesch, die wij tot kastijders gehad hebben; den hemelschen typeert hij als den Vader der geesten.

Zóó blinkt onmiddellijk de uitnemendheid van Gods Vaderschap boven dat der menschen uit.

Deze zijn slechts vaders des vleesch. Hun vaderschap blijft gebonden binnen de grenzen van vleesch en bloed; het raakt, zuiver fysisch gezien, enkel den aardse, tijdelijken kant van ons bestaan.

Maar God is de Vader der geesten. Vader, niet alleen van de geschapen geesten, die Zijn troon omstuwen, maar ook de God der geesten van alle vleesch.

Natuurlijk moeten we dit contrast niet absoluut nemen.

Zooals wij ouders wel degelijk een zieletaak aan onze kinderen te vervullen hebben, zoo is God ook de Formeerder des lichaams.

Maar het gaat hier om het gehalte der opvoeding uit te beelden en dan is dit het typeerende onderscheid, dat de vaders des vleesch aan het vleesch gebonden zijn, maar dat God arbeid aan uw geest naar het doel, dat Hij zich met en voor dien geest heeft gedacht en gewild.

Juist die geestelijke zijde der opvoeding is voor ons als menschen zoo moeilijk te benaderen.

Wij kennen den geest van onze kinderen niet. Wat wij ervan meenen te weten is vaak niet méér dan de buitenkant. We kennen evenmin het doel, dat de HEERE met hen vóór heeft.

Maar God weet het alles.

Hij kent onzen geest volkomen in wezen en bestemming.

Hij schrijft het geheim van den witten keursteen met den nieuwen naam.

Maar dan verwondert het ons niet, dat ook heider doelstelling bij het kastijden uiteenloopt. De vaders des vleesch hebben ons wel een korten tijd, naardat het hun goed dacht, gekastijd. Zij vormden ons voor dit tijdelijke leven, dat als een damp vervliegt en hun arbeid eindigde, toen wij groot geworden waren. Zij straffen ons naar het hun goed dacht. Niet steeds kwamen zij boven menselijke kortzichtigheid uit. Zij maakten door een teveel of een te weinig soms ernstige fouten; soms beheerschten ze zichzelf in hun kastijding niet...

Maar alzoó niet de Vader der geesten.

Hij kastijdt ons tot ons nut, opdat wij Zijner heiligheid zouden deelachtig worden.

Dat is Zijn doel: de Zijnen te heiligen, gelijk Hij heilig is.

En dat is het n ú t, dat Zijn kastijding altijd geeft, dat zij, hetzij dan zonde-voorkomend, hetzij dan zonde-tuchtigend, ons deze innerlijke heiliging uit den Christus doet toekomen.

Hij weet, wat het worden moet met onzen geest.

Hij weet, waarin we moeten opgebouwd en waarin wij moeten afgebroken.

Hij kent alle potenties, welke in ons schuilen, wijl Hij Zelf ze in ons legde.

En dienovereenkomstig kastijdt Hij, feilloos, getrouw.

Zoo bootseert Hij uit het ruwe leem Zijn beeld.

Zoo formeert Hij het stugge marmer naar Zijn idee en wil en doet Hij ons Zijn beeltenis dragen.

Zouden dan wij, die de vaders des vleesch ontzagen, niet veel meer den Vader der geesten onderworpen zijn en leven?

! Komt op onderwerping, overgave, volgen aan!

Wat Hij dan ook, ons kastijgend, over ons brengt: wanneer wij door het geloof ons verdeemoedigen onder Zijn krachtige hand, dan zullen we leven.

Leven in 't zaligende besef van ons kindschap.

Leven in groeiende heiligmaking.

Leven in Zijn gemeenschap, welke Hij ons in de levensdiepten smaken doet.

Leven in de hope, dat wij eens verzadigd zullen worden met Zijn Goddelijk beeld.

E. VAN HERKSEN.

KERKELUK LEVEN

De scheuring in Amerika. (XVII)

(Intermezzo: antwoord aan ds D. Zwier, IV.)

De volgende „bewijspiaats” voor „punt I” is 1 Tim. 4:10. God heet daar een „behouder”, een „Sotër”, van alle menschen.

Het kan geen kwaad, hier den auteur van het eenige ons bekende driedeelige werk over de gemeene gratie te raadplegen, dr A. Kuyper. In zijn „Gemeene Gratie” wordt, indien het tekstregister volledig is, deze plaats niet aangehaald. Wel maakt hij er elders gebruik van. Maar daar geschiedt het, om te betoogen, dat we met het woordje „alle” (in de uitdrukking: „alle menschen”) voorzichtig moeten zijn. Zich uitsluitend bepalende tot de pastoraalbrieven (brieven aan Timotheus en Titus) betoogt dr Kuyper in „Dat de Genade Particulier is”, (26/7):

1. dat de bijvoeging „alle” volstrekt niet altijd, maar slechts bij uitzondering, beteekent „allen stuk voor stuk”;
2. dat het verband in 1 Tim. 2:4 niet toelaat, om „alle”

door „allen stuk voor stuk” te vertalen;

en 3. dat de voorstelling der waarheid, gelijk ze in deze brieven voorkomt, deze uitlegging verbiedt.

Men ziet, het gaat hier eigenlijk over een andere plaats (2:4). Maar in zijn betoog ter rechtvaardiging van wat onder 1-3 gezegd is, merkt dr Kuyper toch ten aanzien van 1 Tim. 4:10 (God een behouder van alle menschen, maar allereerst der geloovigen) op: „dat hier dus reeds door de bijvoeging van „allereerst der geloovigen” de kracht van het alle mensch rechtstreeks gebroken wordt”. Het staat voor dr Kuyper's besef vast, dat in den regel „alle” hyperbolisch gebezigd wordt voor allerlei soort, stand, rang of ook allen van een bepaalde categorie, naar de samenhang het uitsluit.

Intusschen, ook al zou men deze opmerkingen van dr Kuyper in het bepaalde geval van deze plaats afdoende en geheel doeltreffend achten (wat wij nog niet kunnen inzien), dan, zoo zou men dadelijk kunnen opwerpen, dan zou een verdediger van „Kalamazoo” daar nog niet veel zich van behoeven aan te trekken. De synode sprak immers zelf van „de menscheit in het algemeen”? En dit „in het algemeen” klopt wel met het „alle”, opgevat overeenkomstig de bedoeling van dr Kuyper.

Volkomen terecht.

Het zwaartpunt voor het debat ligt dan ook niet in de uitdrukking „alle”, doch in den term „sotër”, in den naam „behouder”. Volgens dr C. Bouma beteekent deze naam hier, dat God aan alle menschen „geeft al wat tot het leven noodig is, Hand 17:25”. „In het algemeen onderhoudt God al zijn redelijke schepselen”. Dr Bouma wil „sotër” derhalve opvatten als: „onderhouder”.

Nu zullen we geen misbruik maken van het misbruik, dat in de periode, toen dit woord uit Paulus' pen kwam, in de cultuurwereld van den naam „sotër” gemaakt is. Men weet, dat ook de Romeinse keizers Sotër heetten, hellend, redder, behouder. Hij was dan — Nero b.v. — de keizer-god, tot wien men op moest zien, als tot den man, aan wien 't behoud van allen hing. Of hij 't ook met opoffering van zichzelf bewerken wilde, was een andere vraag: een keizer is metaan despot, en zijn toorn kan verschrikkelijk zijn. Sotër heeten houdt nog niet in: gunstig gezind zijn jegens het rijksgeschied in het algemeen; het houdt wel in: heel het rijksgeschied laten voelen: ge moet het van mij hebben.

Maar, nog eens: laat ons van den hoogmoed der kromme Imperatoren dier dagen hier zwijgen. We hebben genoeg aan de Schrift, om te bewijzen, dat sotër niet meer behoeft te beteekenen dan: onderhouder, conserveerder, instandhouder. In Ef. 5:2 wordt Christus genoemd de sotër van het (daarbedoelde) lichaam, d.w.z. degene, die het, nadat het er eenmaal is, ook verder in stand houdt. En als sotër meer dan behouder, doch ook bepaald redder zeggen wil, heeft dat in verband met „het universum” dan ook een ruimere beteekenis. In 1 Joh. 4:14 heet Christus de Sotër van den kosmos: „de wereld als zoodanig, als geordend geheel, gelijk het door de zonde werd verbroken, wordt bedoeld, en niet enkel de menschenwereld, hoewel deze in de eerste plaats”. (Greijdanus.)

Hier ligt dus weer wel uitgesproken, wat wij van den aanvang voorop plaatsten, dat God behagen heeft in alle kreuurelijke leven. Maar als Christus Sotër van den kosmos is, beteekent dat geen gunstige gezindheid jegens alles, wat in den kosmos voorkomt. Denk maar weer aan de duivelen: ze zijn van de universele redding uitgesloten; maar onbekommerd blijft dit woord, dit eerepraedicaat voor Christus, staan.

✱

Een groot deel van de moeite, die we ons anders zouden hebben te getroosten, wordt voorts ons bespaard door den tekst, dien we vervolgens zien aangehaald. Het is Rom. 2:4, 5. „Of veracht gij den rijkdom van Zijn goedheid en geduld en lankmoedigheid en weet niet, dat Gods goedheid u tot bekeering wil leiden? Maar met uw hardheid en onbekeerlijk hart spaart gij u toorn op tegen den dag van den toorn en de openbaring van het rechtvaardig gericht Gods.”

Als oolt een Schriftplaats kan worden aangehaald TEGEN de door Kalamazoo geponeerde uitspraak aangaande Gods gunstige GEZINDHEID jegens de menschen in het algemeen, dan is het wel deze. Men lette hierop: a. We hebben hierboven reeds melding gemaakt (verleden week) van het woord „chrēstos”. God was „chrēstos”, zoo bleek ons bij de bespreking van Lucas 6:35, 36 verleden week. Welnu, hetzelfde woord komt ook in Rom. 2:4, 5 voor. Veracht gij den rijkdom zijner goedheid? vraagt Paulus. En dan staat er in het grieksch: den rijkdom van zijn chrēstos-zijn? Den rijkdom zijner goedertieren mildheid?

b. Hoe weinig evenwel dit woord zegt omtrent Gods gezindheid, blijkt wel uit hetgeen onmiddellijk volgt. Er is óók een rijkdom van Gods GEDULD; en die komt tot dezelfde menschen, als die van Gods chrēstos-zijn ondervinding opgedaan hebben. In het grieksch staat: anochē. Dit woord (Greijdanus, Komm. 131) is hier afgeleid van „anēchēsthai”, zich inhouden, verdragen. „Dan geeft het aan, dat God zich als bedwingt, om Zijnen toorn niet vrij te laten branden”. (Greijdanus.)

c. Hier komt dus al aanstonds de toorn van God de aandacht van den door Paulus aangesproken lezer vragen. Die toorn kan rooken tegen denzelfden mensch, die de goede gaven van den God, die mild, chrēstos is, ontvangt, en in hetzelfde tijdsbestek. Alleen maar: God laat dien toorn nog niet merken. De toorn mag nog niet „vrij branden”. Indien hij er evenwel is, en indien God, „menschelijk gesproken”, zich als

ware inhouden moet, om hem tegen te houden, dan is daarmee bewezen, dat de ontvanger van allerlei weldaden niet uit de bloote feiten van die weldaden concludeeren mag: God is me welgezind; het kon immers wel eens zijn, dat de toorn reeds tegen hem vlamt. Er is wat ingehouden, iets verborgens, iets, dat zich niet in de feiten verdraagt, maar dat er toch is; toorn. Gezindheid, die onvriendelijk is.

d. Dat we hier met anthropomorphe uitdrukkingen te maken hebben, is duidelijk. Het beeld van een geweldenaar, die zich „als (het ware)” inhouden moet, om geen toornexplosie te laten komen, is duidelijk anthropomorfisch. Het stelt God op menselijke wijze voor, denkt Hem gewaarwordingen toe, die men niet in één saamvattendend term beschrijven kan en die men dus verlegenheidshalve, en tevens om ons denken verder te brengen, beschrijft in den vorm van menselijke gewaarwordingen. Maar als dat geldt van de ééne, dan ook van de andere eigenschap. Heel de reeks van termen, waaronder Gods houding tegenover de wereld geteekend wordt, draagt, globaal genomen, het stempel der anthropomorphe voorstelling.

Als de ééne term (anochē) herinnert, dat uit de ervaringsfeiten Gods gezindheid niet af te lezen valt, dan kan de andere (mildheid) niet het tegendeel verzekeren.

e. Hetzelfde geldt van het volgende woord: lankmoedigheid. Het is volgens prof. Greijdanus „een synoniem van anochē, en drukt hier nog rijker gedachte uit, n.l. dat God het lang uithoudt, duld en spaart, en goedertierenheid wil bewijzen”. Iets „lang uithouden”, dat kan een accurate, een werkelijkheidsgetrouwe beschrijving zijn van een mensch, maar niet van God. Hem zijn al zijn werken van eeuwigheid bekend; niets verrast Hem; in alles heeft Hij zijn hand. Daarom is de term „lankmoedigheid”, makrothumia, weer niets anders dan een bekijken van de dingen van ónze kant; wetenschappelijke terminologie geeft de bijbel hierin niet. Wel terminologie, die onze wetenschap naar den inhoud bindt.

f. In het vervolg van den tekst worden onder den term: „Gods goedheid” (chrēstos-zijn) alle de drie in dit vers vooraf genoemde betoeningen van Gods ontferming samengevat (Greijdanus). Waarom? Hiëróm: zijn chrēstos-zijn is, zegt prof. Greijdanus, de wortel van zijn anochē en makrothumia (lankmoedigheid). M.a.w. omdat Hij mild is, houdt Hij het nog uit, verdoet Hij nog niet, spaart Hij nog. Maar als dan in die „anochē” zoowel als in die makrothumia de eigenlijke gezindheid (van God) over den konkreten zondaar zich nog niet openbaart, dan kan dat ook in het chrēstos-zijn aldus niet zijn. In den wortel kan niet OPENBAAR zijn, wat in de vrucht, die uit den wortel komt, verborgen blijft. Anders zou bekendmaking de weg der verbergung zijn; onthulling de weg der verhulling. Dat God chrēstos is, en dat deze deugd Hem beweegt, om Zijn toorn niet gretig te doen neerstorten op de wereld, dat kunnen wij, achteraf, en op grond van het Schriftgezag, wel verklaren. Het bewijst, wat wij voorop plaatsten, dat n.l. God van het KREATURELIJKE leven houdt: 't is Zijn maaksel. Maar wijl de „mildheid” Gods hier de wortel is der TOORN-WEERHOUDING, bewijst ze, en dan weer achteraf, en weer voor het geloof, óók dit: dat de gezindheid Gods over den konkreten mensch, die Hem mis kent, onvriendelijk is, toornig.

g. Vandaar dan ook, dat dezelfde mensch, die het adres is van Gods weldaden, ook volgens Paulus zichzelf toorn weglegt. Hij hoort toorn op als een schat, voor zichzelf. Een „kapitaal” aan toorn blijft voor zijn rekening staan. Het wordt nog wel niet uitgekeerd, hij „heeft het nog goed”, in deze wereld. Maar eens zal het toch blijken. En elke dag, ook die van zegeningen, werkt aan die opstapeling van toorn mee.

h. Hoe zou men nu met dezen tekst kunnen bewijzen punt 1 van Kalamazoo? Het is onmogelijk; en het merkwaardige van deze plaats is, dat zij niet alleen op zichzelf den grond onder het eerste punt (gelezen naar ds Zwier's interpretatie) wegneemt, maar ook wat wij omtrent andere plaatsen opmerkten, zijdelings bevestigt.

Ook de teksten, hierboven besproken, bewijzen Kalamazoo's eerste punt niet. K. S.

Een nieuwe vertaling van het Nieuwe Testament.

In enkele dagen uitverkocht! zoo luidde het bemoeidigend bericht omtrent de „nieuwe vertaling op last van het Nederlandsch Bijbelgenootschap door de daartoe benoemde commissie bewerkt”.

Deze vertaling is op heel wat plaatsen een compromis. Onderscheiden theologen van zeer uiteenlopende richting hebben er aan gewerkt. Wie nu ook maar eenigszins bekend is met de moeilijkheden die zich voordoen in de vertaling, en waarbij de kijk, die men op de Schrift en haar inhoud heeft, beslissende beteekenis heeft, zal zich geen oogenblik ontveinzen, dat meermalen de één aan den ander een concessie doen moet, wil men komen tot een geheel, dat aan het nederlandsche volk kan worden aangeboden.

We stellen dit voorop, opdat niemand meene, dat ons gereformeerde volk, nu deze vertaling van de pers kwam, zich verder niet meer behoeft te interesseeren voor de Korte Verklaring, met nieuwe vertaling, uitgave van de Firma Kok te Kampen. Deze laatste vertaling is geheel en al voor rekening van den telkens gereformeerden auteur, die de bepaalde boeken heeft bewerkt. Men zal dan ook veel correcties, die hier (in de nieuwe vertaling) gemist worden, daar kunnen aantreffen, wijl de vertaler vrij was. Omgekeerd, men zal bepaalde fouten die volgens gereformeerd inzicht het werk van het

Bijbel eigen-
zeerst-
in de
vert
Voor
gewor

Intu
van e
moel
nen.
van o
De bij
Staten
worde
He
voor
verta
„Heer
God o
in teg
materi

aan, c
we he
zagen.
enkele
zakelij
dat w
onder
voorhe
onjuis
de m
van vo
Tha

Sta
Luce
God in
len), e
de m
behage

Luce
vriend
vaardi
dat w
zal, w
in de e

1 Jo
hebt e
Heilige
dingen

2 Co
uzelver
zigt, b
kent g
Jezus
tenzij
verwer

1 Co
dat Ge
ste Apo
heeft
dood
zijn ee
den e
Engel

Gal.
de vrij
Christi
en wi
met h
haarhe

Gal.
goede
is goet
als ik
ben.

Gal.
afgesn
onrusti

Phili
onze w
len, w
Zaligm
[name]
Christi

1 Ti
ven g
een ri
[zijnde
zijner

Joh.
schijnt
de du
niet bi

Joh.
waarac
verlich
komen

Hebr
loof l
Goddel
maand

Gewone bekeering.

Een bekeeringsgeschiedenis is een best seller. De oude uitgaven uit den tijd mijner jeugd hebben collega's gekregen in een luxe-bandje. De man, die wat „vertellen“ kan, mag zich in een klimmend aanzien verheugen, ach, hoorden wij deze dingen ook wat meer „van den stoel“. Zoo is het, zoo was het reeds vóór duizenden jaren. Als Johannes den bekeeringsdoop predikt, loopen alle Jeruzalemmers tot hem uit en het gansche omliggende land. Er zal over bekeering worden gesproken, dat is een fascinerend onderwerp!

Deze prediker zegt echter eenige dingen, die zijn eere-positie onder de bekeeringspredikers zeer twijfelachtig maken. Immers, daar komen soldaten, aangegrepen door vrees voor het oordeel Gods, om den bekeeringsdoop te zoeken. Ruwe jongens, dat is buiten kijf! Mannen, die geestelijk van toeten noch blazen wisten! Meneer, trilt hun stem, meneer, wat moeten wij doen? Zij verwachten blijkaar naar de vuurlinie van het koninkrijk Gods gezonden te worden, naar een post waar de dood dreigt. Hoe nuchter en kalm zegt echter de Godsgezant: Ga maar gewoon naar de kazerne, jongens, loopt wacht, verricht je corvee, alleen: plunder niet! Wij zouden zeggen: dat is nog niet eens het evangelie op een stuivertje, dat is het evangelie op een halve cent! Als wij ouderling van dienst waren geweest, zouden wij Johannes op zó'n preek nooit de hand hebben gegeven. Daar marcheerden zij af in hun uniform, zooals wij de jongens zien met hun stormhelmen en kwartiermutsen. Zij drillen recruten, zij schouderden het geweer, zij rijden patrouille. Zie ze daar marcheren in het gelid, haal er de bekeerde menschen maar eens uit! Die dragen geen palmtakken, maar pieken en zwaarden gelijk alle anderen. Zijn dit Uw kinderen, o God?

Wij luisteren verder naar Johannes. Daar schuifden de tollenaars naderbij, zal dan niemand het water weren, dat zulke menschen niet gedoopt worden? Voor het minst schijnt ons hier reden om te spreken van het adderengebodselsel, van de bijl en van de wan. Johannes, zouden wij willen uitroepen, maak u vrij van hun bloed! Maar Johannes zegt op hun schuw vraag: Wat zullen wij doen, meneer? Wel, ga maar weer naar Jelu accijnshuisjes, klim op je kantoorruk, bedien de menschen aan het loket. Ge behoeft uw naamkaartjes niet te veranderen, laat maar gerust daarop staan: tollenaar. Denkt er alleen om, God wil dat je eerlijk de kohieren invult en dat je aanslagbiljetten zijn naar billijkheid. Wij zouden zeggen: die bekeering heeft ook niet veel om het lijf, het was daar een oppervlakkig zaakje!

Zijn juk is zacht! Zijn last is licht! Wij vergeten dat de bekeeringsprediking dient om de sleutelen des hemels te hanteeren en daarmede dat koninkrijk te OPENEN. En dat die zeker niet dient om een dikken, bekeerden man voor den ingang te zetten om zooveel mogelijk menschen tegen te houden. Wij hebben, bij al het spreken over bekeering dat zoo gewild is, die bekeering van haar plaats gebracht, waarop ze behoort, in het rijke evangelie der genade! In Bunyans Christenreize is sprake van bezorgde handen, die Pelgrim als het ware over den drempel trekken. Maar in het leven treffen wij meer gezegden dikken, bekeerden man aan, die de kleinen verhindert om in te gaan.

Zeker, Johannes heeft in dezelfde prediking ook het Koninkrijk der Hemelen gesloten. Voor wie? Voor de dikke, bekeerde mannen, die wat te „vertellen“ hadden. Wij zijn practisch niet zoo bang voor de Farizeeën, wij zijn in feite veel bevreesder voor de soldaten en de tollenaars. Laat ze toch niet met een ingebeelden hemel ter helle varen! Wij zelven zweven ook wel gaarne op engelen-vleugelen-van-papier-maché! Er zijn rechts-farizeeën en links-farizeeën, de laatste zijn er niet het minste en zij zijn waarlijk niet de beste. Het zijn de menschen, die een religieuze of zedelijke top-prestatie nastreven. Wie het rechts-farizeïsme door het linksch-farizeïsme wil overwinnen, die wil den duivel uitdrijven door Beëlzebub! Maar in één ding zijn deze dikke mannen het roerend eens: in het verachten van de kleinen des Heeren, in het schimpen op de Kerke Gods. Tot dezulken sprak Johannes: Adderengebodsels! wie heeft u aangewezen te vlieden den toekomenden toorn? De bijl ligt reeds aan den wortel van den boom! Hij komt, wiens wan in Zijn hand is!

Maar dit wordt ons, geliefde broeders en zusters, niet voorgehouden, om de verslagen harten der geloovigen kleinmoedig te maken....

N. B.

te houden, van allerlei weldaden kon immers niet vlucht niet toorn. Ge-

drukkingen van een genhouden is duidelijk elijke wijze e men niet van en die ons denken in mensche- van de ééne, e reeks van de wereld het stempel

dat uit de lezen valt, gendeel ver- ord: lank- danus „een e nog rijker ithoudt, wijzen“, iets n werkelijk- usch, maar van eeuwig- eeft Hij zijn id“, makro- ken van de terminolo- gie, die

onder den alle de drie n Gods ont- ? Hierom: de wor- rothumia e, houdt Hij t nog. Maar akrothumia d) over den aart, dan niet zijn. In wat in de orgen blijft.

berging zijn; chrdos is; toorn niet dat kunnen ftezag, wel aatsten, dat houdt: 't is ds hier de wijst ze, en of, óók dit- ten mensch.

sch, die het gena Paulus opt toorn spitaal" aan wordt nog ed", in deze n elke dag, stapeling van

nen bewijzen dijk; en het niet alleen unt (gelezen, maar ook n, zijdelings

wijzen Kala- K. S. tament.

het bemoe- ling op last oor de daar-

en een com- er niteenloo- nu ook maar len die zich dijk, die men slissende be- tveinzen, dat ncessie doen dat aan het en.

meene, dat van de pers interesseeren ding, uitgave ste vertaling kena gerefor- eeft bewerkt. In de nieuwe ntreffen, wijl paalde fouten erk van het

Bijbelgenootschap aankleven, zien vermeden in onze eigen gereformeerde vertaling. Ik hoop dan ook ten zeerste, dat straks, als de reeks op het Nieuwe Testament in de Korte Verklaring gereedgemaakt zal zijn, de vertalingen afzonderlijk zullen worden uitgegeven. Voor persoonlijk en huiselijk gebruik zal daarmee veel gewonnen zijn.

Intusschen merken we dit niet op, om de beteekenis van dit voor ons volk belangrijke resultaat van den moeizamen arbeid van het Bijbelgenootschap te verkleinen. Het is een historisch moment in de geschiedenis van ons volk geweest, toen deze vertaling verscheen. De bijbel heeft in dat volksleven nog zijn plaats, en de Statenvertaling kan niet meer zonder critiek gelezen worden.

Het werk der commissie heeft zich veelszins door voorzichtigheid gekenmerkt. De band aan de Statenvertaling is zoo nauw mogelijk bewaard; de schrijfwijze „Heere“ bleef behouden; zoo „bleek“ duidelijk, dat van God of den Heiland sprake was en niet van een heer in tegenstelling tot knecht. Ook van het teksteritisch materiaal is voorzichtig gebruik gemaakt.

De meeste onzer lezers hebben intusschen er niets aan, of we al de formeele gronden noemen, waarop we het geleverde werk prijzen of liever nog wat anders zagen. Het zal den meesten meer toespreken, indien wij enkele voorbeelden geven, waaruit blijkt, hoe noodzakelijk zulk een nieuwe vertaling is. Men bedenke wel, dat wij niet steeds instemmen met een hieronder volgende vertaling. Wel betreffen al de gegeven voorbeelden plaatsen, die ook in de Statenvertaling of onjuist zijn weergegeven. Op al die plaatsen is dus de mogelijkheid, in vele de werkelijkheid van verbetering in de editie van het Bijbelgenootschap. Thans de voorbeelden.

Statenvertaling.

Lucas 2:14: Eere [zij] God in de hoogte [hemelen], en vrede op aarde, in de menschen een welbehagen!

Lucas 16:9: En ik zeg ulieden, maakt uzelfen vrienden uit den onrechtvaardigen Mammon, opdat wanneer u ontbreken zal, zij u mogen ontvangen in de eeuwige tabernakelen.

1 Joh. 2:20: Doch gij hebt de zalving van den Heilige, en gij weet alle dingen.

2 Cor. 13:5: Onderzoek uzelfen of gij in het geloof zijt, beproeft uzelfen. Of kent gij uzelfen niet, dat Jezus Christus in u is? tenzij dat gij eenigszins verwerpelijk zijt.

1 Cor. 4:9: Want ik acht dat God ons, die de laatste Apostelen zijn, ten toon heeft gesteld als tot den dood verwezen; want wij zijn een schouwspel geworden der wereld en den Engelen en den menschen.

Gal. 5:1: Staat dan in de vrijheid met welke ons Christus vrijgemaakt heeft, en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen.

Gal. 4:18: Doch in het goede allen tijd te ijveren is goed, en niet alleenlijk als ik bij u tegenwoordig ben.

Gal. 5:12: Och of zij ook afgesneden werden die u onrustig maken!

Philippenzen 3:20: Maar onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook den Zaligmaker verwachten, [namelijk] den Heere Jezus Christus.

1 Tim. 2:6: die zichzelf gegeven heeft [tot] een rantsoen voor allen, [zijnde] het getuigenis te zijner tijd.

Joh. 1:5: en het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet begrepen.

Joh. 1:9: [Dit] was het waarachtige licht, hetwelk verlicht een iegelijk mensch komende in de wereld.

Hebr. 11:7: Door het geloof heeft Noach, door Goddelijke aanspraak vermaand zijnde aangaande

Nieuwe Vertaling.

Eere zij God in den hoogte, en vrede op aarde voor menschen des welbehagens.

En ik zeg u: maakt u vrienden niet behulp van den onrechtvaardigen Mammon, opdat, wanneer deze u ontvalt, men u opneme in de eeuwige tenten.

Gij echter hebt eene zalving van den Heilige, gij weet dat allen.

Stelt uzelfen op de proef, of gij wel in het geloof zijt, onderzoek uzelfen. Of zijt gij niet zoo zeker van uzelfen, dat Jezus Christus in u is? Want anders zijt gij verwerpelijk.

Want het schijnt mij toe, dat God ons, apostelen, de laagste plaats heeft aangewezen als ten doode gedoemden, want wij zijn een schouwspel geworden voor de wereld, voor engelen en menschen.

Om waarlijk vrij te zijn, heeft Christus ons vrijgemaakt. Houdt dus stand en laat u niet weder een slavenjuk opleggen.

Nu is het uitnemend, dat er ijver getoond wordt in het goede, mits te allen tijde en niet alleen, wanneer ik bij u ben.

Zij moesten zich maar laten snijden, die u verontrusten!

Want wij zijn burgers van een rijk in de hemelen, waaruit wij ook den Heere Jezus Christus als Verlosser verwachten.

(de mensch Christus Jezus), die zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen, en daarvan wordt getuigd te juister tijd.

...en de duisternis heeft het niet gegrepen.

Het waarachtige licht, dat iederen mensch verlicht, was komende in de wereld.

Door het geloof heeft Noach, nadat hij eene godsspraak ontvangen had, over iets, dat nog niet ge-

de dingen die nog niet gezien werden, [en] bevreesd geworden zijnde, de ark toebereid tot behoudenis van zijn huisgezin; door welke [ark] hij de wereld heeft veroordeeld, en is geworden een erfgenaam der rechtvaardigheid die naar het geloof is.

Hebr. 2:7: Gij hebt hem een weinig minder gemaakt dan de Engelen, niet heerlijkheid en eer hebt Gij hem gekroond, en Gij hebt hem gesteld over de werken uwer handen.

Hebr. 12:25: Ziet toe dat gij dien die spreekt, niet verwerpt; want indien deze niet zijn ontvoden, die dengene verwierpen, welke op aarde Goddelijke antwoorden gaf, veel meer [zullen] wij niet [ontvlieden], zo wij ons van dien afkeeren die van de hemelen (is).

Joh. 20:17a: Jezus zeide tot haar: Raak mij niet aan.

Lucas 1:78: door de innerlijke bewegingen der barmhartigheid onzes Gods, met welke ons bezocht heeft de Opgang uit de hoogte.

1 Cor. 2:14: Maar de natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden.

Matth. 26:22: En zij zeer bedroefd geworden zijnde, begon een iegelijk van hen tot hem te zeggen: Ben ik het, Heere!

Joh. 14:1: Uw hart worde niet ontroerd; gijlieden gelooft in God, gelooft ook in mij.

1 Cor. 12:3: Daarom maak ik u bekend dat niemand die door den Geest Gods spreekt, Jezus eene vervloeking noemt; en niemand kan zeggen Jezus de Heere [te zijn], dan door den Heiligen Geest.

Col. 2:13,14: En Hij heeft u, als gij dood waart in de misdaden en [in] de voorhuid uws vleesches, mede levend gemaakt met hem, alle [uwe] misdaden u vergevende; uitgewischt habbende het handschrift dat tegen ons was, in inzettingen [bestaande], hetwelk, [zeg ik], eenigerwijze ons tegen was, en heeft dat uit het midden weggenomen, hetzelve aan het kruis genageld hebbende.

Matth. 6:2: Wanneer gij dan aanmoes doet, zoo laat vóór u niet trompetten gelijk de geveinsden in de synagogen en op de straten doen, opdat zij van de menschen geëerd mogen worden. Voorwaar zeg ik u: zij hebben hun loon weg.

Matth. 18:7: Wee der wereld van de ergernissen! want het is noodzakelijk dat de ergernissen komen, doch wee dien mensch, door welken de ergernis komt!

Titus 2:11, 12: Want de zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle menschen, en onderwijst ons, dat wij de goddeloosheid en de wereldsche begeerlijken verzakende, matig en rechtvaardig en godzalig leven zouden in deze tegenwoordige wereld.

zien werd, eerbiedig de ark toebereid tot redding van zijn huisgezin; en door dat [geloof] heeft hij de wereld veroordeeld en is hij een erfgenaam geworden der gerechtigheid, die aan het geloof beantwoordt.

Gij hebt hem voor een korten tijd beneden de engelen gesteld.

Ziet dan toe, dat gij Hem, die spreekt, niet afwijst. Want als genen niet ontvoden zijn, toen zij Hem afwezen, die zijne godsspraak op aarde deed hooren, hoeveel te meer wij, als wij ons afwenden van Hem, die uit de hemelen (spreekt).

Jezus zeide tot haar: Houd Mij niet vast.

door de innerlijke barmhartigheden van onzen God, waarmede de Opgang uit de hoogte naar ons zal omzien.

Maar een ongeestelijk mensch aanvaardt niet hetgeen van den Geest Gods is, want het is hem dwaasheid en hij kan het niet verstaan, omdat het slechts geestelijk te beoordeelen is.

En zij begonnen zeer bedroefd, een voor een, tot Hem te zeggen: Ik toch niet, Heere?

Uw hart worde niet ontroerd; gelooft in God en gelooft ook in Mij.

Daarom maak ik u bekend, dat niemand, door den Geest Gods sprekende, zegt: Vervloekt is Jezus; en dat niemand kan zeggen: Jezus is Heere, dan door den heiligen Geest.

Ook u heeft Hij, ofschoon gij dood waart in uwe overtredingen en onbesneden naar het vleesch, levend gemaakt met Hem, toen Hij ons al onze overtredingen kwijtschold, door het bewijsstuk uit te wischen, dat door zijne inzettingen tegen ons getuigde en ons bedreigde. En dat heeft Hij weggedaan door het aan het kruis te nagelen.

Wanneer gij dan aanmoeten geeft, laat het niet voor u uitbazuinen, zooals de geveinsden doen in de synagogen en op de straten, om door de menschen geroemd te worden. Voorwaar, ik zeg u, zij hebben hun loon reeds.

Wee der wereld om de verleidingen tot zonde. Want er moeten verleidingen komen, maar wee dien mensch, door wien de verleiding komt. Indien uw hand of uw voet u tot zonde verleidt,...

Want de genade Gods, die heilzaam is voor alle menschen, is verschenen, om ons op te voeden, zodat wij, de goddeloosheid en wereldsche begeerten verzakende, bezadigd, rechtvaardig en godvruchtig in deze wereld leven.

(Zie vervolg op blz. 46.)

1 Petr. 3:19, 20, 21a: In welken hij ook, henen-gaan zijnde, den geesten die in de gevangenis [zijn], gepredikt heeft, die eertijds ongehoorzaam waren, wanneer de lankmoedigheid Gods eenmaal verwachtte in de dagen van Noach, als de ark toebereid werd, waarin weinige (dat is acht) zielen behouden werden door het water.

Waarvan het tegenbeeld, de doop...

Het geciteerde moge volstaan, om de nieuwe vertaling in aller belangstelling aan te bevelen. Men leze, maar blijve kritisch. En zóó des te meer dankbaar.

K. S.

Hulp opleiding Argentinië.

In vriendelijken dank ontving ik van D. K. te K. per giro (nr 88) f1.— „voor student Argentinië“.

Zijn er nog niet een paar helpers op den weg? Die h.v. deze week een kleinigheidje zenden willen naar aanleiding van het feit, dat ze een eerste deel „Catechismus-verklaring“ hebben ontvangen als bijlage bij ons blad? We konden er op die manier wel eens „op drinken“, vind ik.

Wie er over denkt, die moet 't ook dadelijk doen. Anders — 't vergeetboek.

K. SCHILDER. Giro 127278.

Een mooie bloemlezing.

Dr W. A. P. Smit: Dichters der Reformatie in de 16e eeuw. — J. B. Wolters' Uitg. Mij., Groningen.

Voor eenige jaren gaf de dichter-criticus Anton van Duinkerken een fors boekwerk uit onder den titel: Dichters der Contra-Reformatie. Daarin wees de Roomsche apologet op het belangrijke aandeel, dat de Roomsche dichters hadden gehad in de literatuur der 16e en vooral der 17e eeuw.

De Gouden Eeuw draagt ongetwijfeld een Calvinistische stempel, maar niet zonder slag of stoot heeft de Roomsche Kerk haar vroegere terrein losgelaten. Een innerlijke reformatie, vooral onder leiding der Jezuïeten, heeft getracht het aanzien der Kerk te herstellen en het verloren gegane gebied te heroveren. Van Duinkerken toonde aan, een hoe groote rol de literatuur daarin gespeeld heeft en welke resultaten werden bereikt. Vondel is niet de eenige Protestant die tot de Roomsche Kerk terugkeerde en zijn talent in dienst stelde van zijn nieuwe geloof, verdedigend zoowel als aanvallend.

Hoewel de Calvinist niet met alle uitspraken van den vurigen apologet accoord kan gaan, is zijn boek toch een goede bijdrage tot juistere beoordeeling der zeventiende eeuw.

Onlangs verscheen er van protestantsche zijde een legenhanger, of zoo men wil, een aanvulling van dit boek. Dr Smit, die zijn studie opdraagt aan Van Duinkerken, verwijst daardoor als het ware naar diens boek. Er bestaan dan ook verschillende punten van overeenstemming tussen beider werk. Beide auteurs hebben zich een naam verworven en als dichter en als essayist. Hun boeken zijn beide bloemlezings, voorafgegaan door een breede inleiding. Beiden vragen ze aandacht voor een te lang verwaarloosd tijdperk uit de literatuur, van hun geloofsverzuiging uit bezien.

Er bestaan echter ook verschillen tussen beiden. Wijdt Van Duinkerken terecht het grootste deel van zijn werk aan de Gouden Eeuw, dr Smit vraagt belangstelling voor dichters uit de 16e eeuw. Beziel de eerste zijn tijdvak vooral met het oog van den dichter, de tweede is in de eerste plaats literair-historicus. Dit laatste komt vooral uit, als beiden een dichter voor hun richting opelischen, wat tweemaal gebeurt. In beide gevallen betreft het een dichter van weinig betekenis, over wien niet veel bekend is. Van Duinkerken besluit spoedig uit de woorden van het gedicht of uit een terloopsche aanduiding, dat de dichter Katholiek is of weer geworden is. Dr Smit daarentegen speurt den geheelen bundel gedichten van den man op, eens zelfs in onuitgegeven handschrift en besluit pas na nauwkeurige vergelijking van den geheelen inhoud, dat de dichter Protestantisch was.

Deze nauwgezette werkwijze typeert den geleerde, die het gevaar trotseert zijn lezers, die hij niet uitsluitend bij vakmensen zoekt, te vervelen met een grondig onderzoek, dat dezen wellicht overbodig lang zal lijken. Toch heeft deze methode een voordeel. De lezer zal ervaren, hoe moeilijk het soms is, bij een dichter uit de eerste jaren der hervorming vast te stellen, of hij een kritisch-Katholiek is, dan wel een ondogmatische Protestant.

Doorlopend wijst dr Smit op deze moeilijkheid. Immers de eersten, die zich van Rome afkeerden, de Sacramentalisten en later de Doopers, leverden in hun lied meer voor een Godzalig leven, dan

voor een rechtzinnig geloof. Enkele martelaarslieden zelfs, zouden door Roomschen kunnen geschreven zijn, die bewogen door het lijden dat zij aanschouwden, hun overkropt gemoed luchtten in kreuple verzen, barstend vol van gevoel.

Deze ondogmatische inhoud is de oorzaak geweest, dat dr Smit niet goed geweten heeft, waar hij de hervormingsliteratuur zou laten beginnen. Daardoor gaat hij zoeken naar voorloppers, die reeds rechtstreeks contact hadden gezocht met God en hadden geijverd voor heilijgheid des levens, buiten de kerkleer om. Daardoor begint hij bij de Broederschap des gemeenen levens, de kring waaruit de Navolging van Christus, doorgaans aan Thomas à Kempis toegeschreven, is voortgekomen. Hij heeft nu een begin, en kan de niet meer Roomsche mystieke dichters laten voortkomen uit de nog wel Roomsche conventiculen, waarin het dogma moest wijken voor het persoonlijk heilig leven.

Hoe aannemelijk dit proces ook moge lijken, bij de uitwerking waarvan hij steun ondervindt van bekende geleerden als Kühler, Knappert en Lindeboom, het kan mij niet bevredigen. Waarom zou bij de z.g. Moderne Devotie wel van een eigenlijk begin sprake zijn geweest en bij de hervorming niet? Dat klemt te meer, daar andere geleerden uitdrukkelijk ontkennen, dat de Broederschap invloed heeft uitgeoefend op bijbelsch-humanisten als Erasmus, en op de reformatie en contra-reformatie.

Beter had het mij geleken, als dr Smit eenvoudigweg voorbeelden had gegeven van het zeer gevarieerde streven van hen, die zich niet meer in de Roomsche Kerk thuis gevoelden. Hij had dan ook meer kunnen wijzen op de talrijke schakeeringen binnen het Calvinisme. Nu noemt hij Jan van der Noot, Jan van Hout, Marnix en Hooft bij den zelfden Calvinistischen naam, alsof er geen hemelsbreed verschil in opvatting van leer en leven tusschen hen bestond. Nu noemt hij Revius als overtuigd Calvinist en zegt „de anderen zijn echter dichters der Renaissance in den vollen wereldlijken zin van dit woord — met slechts af en toe voor een oogenblik het duidelijke geluid der Reformatie“. Dit is stellig onjuist, vooral voor de 17e eeuw, waarin toch ook Revius leefde. Ik behoef slechts te wijzen op Cats en Huygens.

Wij zijn nu echter in de 17e eeuw beland, terwijl het grootste deel van het boek gewijd is aan de 16e eeuw. Het zou er bovendien op gaan lijken, dat ik slechts critiek had op dit boek en dit is geenszins het geval. Ik bedoelde slechts te wijzen op een paar vlekken, veroorzaakt wellicht door te veel volgen van een vooropgezette mening.

De groote waarde van dit boek ligt in zijn beschouwingen over en zijn bloemlezing uit de poëzie der eerste hervormden. Te weinig is over het algemeen bekend de prachtige poëzie van de martelaren en doopers, prachtig niet door den vorm, want die was soms uiterst primitief, maar door de volheid van 't godsdienstig gevoel, dat er uit spreekt. In verschillende hoofdstukken behandelt de kundige en zeer versgevoelige schrijver, de poëzie van de Sacramentalisten, de eerste martelaren, de Anabaptisten en de Calvinisten. Hij plaatst zijn gekozen gedichten in het raam van den tijd, vertelt wat hij weet over de schrijvers en bespreekt den geest van hun lied. Men krijgt de idee aan de hand van een kundigen gids te gaan door een vrijwel onbekend gebied. Op alle verborgen schoonheden wordt ons gewezen, want anders zouden wij, gewend aan verijnden vorm, veel schoons onopgemerkt voorbijgaan.

De ongekunstelde eenvoud van het martelarenlied, waaruit ondanks den zeer primitieven vorm een ontroerend gevoel spreekt, zal den meest verwenen literairen smaak blijven bekoren. Hier dringen we door naar het hart der hervorming, hier kunnen we hooren, dat niet geld of goed, maar slechts de innige overtuiging de ziel van den opstand is geweest. Het geuzenlied wordt hier slechts in een paar uitingen naar voren gebracht, misschien heeft de auteur deze bekend genoeg geacht, om er niet meerdere uit aan te halen, maar zij spreken van den geloofsmoed onzer vrome vaderen. Het mannelijk element, de groeiende opstandigheid ontbreekt hier in de bloemlezing, maar het straalt door in de forsche liederen van Fruytiers en anderen.

Een moeilijke taak had dr Smit, om den invloed van de Renaissance, met zijn nieuwe wereldbeeld, op het hervormingsgebied aan te toonen. Hij slaagt er m.i. zeer goed in, als hij laat zien, hoe de Doopers met hun wereldvlucht huiverig of afwijzend stonden tegen de nieuwe richting, maar hoe het belijder Calvinisme, dat de geheele wereld voor God opeischt, in staat was dien invloed te absorberen en de Renaissance ondergeschikt te maken aan zijn wereldveroverend principe.

Niet het minst interessant is het hoofdstuk, gewijd aan de psalmberijmingen. De gemeente in haar behoefte naar een kerklied, berijmde den bijbel en wilde uitsluitend Gods Woord zingen. Hierin gaan voorgoed de dooperschen met hun stichtelijk lied zich afwenden van de calvinisten. Een prachtige vergelijking van de voornaamste psalmberijmingen, die van Utenhove, Datheen en Marnix, besluit dit boek. Na uitvoerig op hun

dichterlijke waarde gewezen te hebben, laat de schrijver duidelijk zien, waarom Datheen's berijming, niet eens oorspronkelijk, lang niet de beste naar den vorm, de overhand heeft verkregen en eeuwenlang behouden.

Met dit boek heeft dr Smit een goede daad verricht. Te lang is de protestantsche letterkunde der 16e eeuw onbekend gebleven. De schrijver hoopt dat door zijn bloemlezing een deel der mooie liederen uit dien tijd weer zal gaan behooren tot het geestelijk bezit van ons volk. Men zal bemerken dat deze hoop niet ijdel behoeft te zijn. Niet elk lied spreekt een even diepe sprake, maar er zijn er verschillende bij, die men zal herlezen, totdat zij een blijvende plaats in het hart zullen verkregen hebben.

Deze mooie bundel verdient door allen gelezen te worden, die liefde hebben voor de letterkunde, ook in haar eenvoudigste, maar meest gevoelvolle openbaring. Dr Smit heeft ons een degelijk bewerkte studie geschonken en een prachtige bloemlezing uit de zuiverste voorbrenghelen van het geloovige hart.

Gron.

H. S.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Tuberculose. I.

In het laatste artikel van een eenigen tijd geleden geplaatste serie hebben wij gezien, dat tuberculose processen het gevolg van een infectie met tuberkelbacillen zijn. Nu moeten wij echter volstrekt niet meenen, dat vóórdien de Tuberculose als ziekte onbekend was. Immers vóór 1882, het jaar waarin Koch den verwekker zelf ontdekte, had Bayle in 1810 al aangeboond het voorkomen van eigenaardige knobbeljes — in 't Latijn tuberculum genoemd — in verschillende organen. Laënnec, wiens naam wij zeker onder de zeer vele onderzoekers op dit gebied niet mogen vergeten, wees er op, dat tuberculose zich zeer verschillend kon gedragen, dat dus de zeer uiteenlopende ziektebeelden niet dan verschillende ontwikkelingsvormen van éénzelfde infectieziekte waren. Niettegenstaande deze opvatting van Laënnec later zeer juist bleek te zijn, vond hij in zijn tijd, begin 19e eeuw, vele bestrijders. Het zou echter nog moeten duren tot 1865, vóórdit met zekerheid te constateeren viel, dat tuberculose inderdaad onder de infectieziekten gerekend moest worden. In dit jaar gelukte het aan Villemin dit te bewijzen door tuberculeus weefsel, afkomstig van een mensch, onder de huid van een konijn te brengen en daardoor een gelijksoortig proces bij dat dier op te wekken. Het infectieus karakter was hierdoor bewezen en toen dan ook, vroeger dan men durfde te hopen, de eigenlijke dragers der infectie in den vorm van tuberkelbacillen door Robert Koch in 1882 werden ontdekt, was de sluitsteen van dit geheele proces gelegd.

Wanneer wij ons nu afvragen of Tuberculose een veel voorkomende ziekte is, dan moeten wij dit onmiddellijk met ja beantwoorden. De verbreiding van tuberkelbacillen is buitengewoon groot, want in bijna alle landen der wereld komt Tuberculose voor. Ook is de dispositie der menschen voor deze ziekte eveneens enorm groot, maar zoo erg als ik het eens las in een Duitsche statistiek, waarin aangegeven stond, dat ongeveer één achtste gedeelte der menschheid aan Tuberculose zou sterven, is het gelukkig niet. Integendeel wij weten, dat lang niet allen, die door den tuberkelbacil zijn besmet, een aandoening krijgen, die vroeg of laat tot den dood voert. Een groote geruststelling is het te weten, dat de meeste der tuberculeuse toestanden zeer sterk tot genezing neigen; wij mogen zelfs verklaren, dat het overgrote deel der tuberculeus-geïnfecteerden niet alleen zonder eenig nadeel dit verdragen, maar zelfs moet deze besmetting voor hen van voordeel zijn, zooals wij in het verdere verloop nog zullen zien. Het is vrijwel zeker, dat alle volwassenen, op een enkele uitzondering na misschien, vooral in de groote steden, eens in hun leven tuberculeus geïnfecteerd zijn geweest. In sommige dier gevallen — lang niet alle bij het leven althans — kan men dan nog de kenteekenen van een tuberculeuse infectie vinden zonder dat de ziekte tot openbaring is gekomen. Hieruit volgt dus al direct, dat men tuberculeus besmet geweest kan zijn, zonder dat hierop een ziekteperiode gevolgd is. De onderzoekingen, na den dood verricht, hebben ons daaromtrent veel geleerd. Ook daardoor weten wij, dat voor ongeveer 90 % bij tuberculosen, voor zoover het is nagegaan, de aandoening in de longen gezeteld schijnt te zijn. Deze wetenschap is voor ons van zeer groot belang juist met het oog op de verspreiding der infectiekiemen bij spreken, niezen en hoesten van lijders met een zoogenaamde open tuberculose, waaronder wij verstaan, dat de patiënten bacillen in hun sputum hebben. Om het gevaar voor de omgeving van deze tuberculose lijders duidelijk te illustreeren, zullen wij de proeven van Flügge even aanhalen. Voor een zieke zette hij een glazen plaat neer en liet den patiënt

daarvo
paalde
plaat g
op een
bacillen
werder
waarde
kunnen
bacillen
neer es
omtrek
verstre
toonde
op een
werder
achten
Wann
noem
80 cm.
doek v
duidelj
voor d
Het z
alleen
den ho
de om
door h
drogen
menger
gender
Natu
legen
bij de
dit all
om de
Zoo b
gevent
mijden
jagen,
behelp
tuberc
slapen
niet 66
heden
schen
len me
lijder
heeft v
hoevee
onderv
loekom
een he
Het is
zij wel
opzicht
person
worder
aanrak
die vo
voor e
plicht
schatte
deren
daaron
besmet
leven.
zoogen
kelbaci
een in
mag in
bronchi
den. Zi
natuur
Wat
worder
veel m
wanne
het in
naamde
oefened
zuur d
het fei
sputum
veel na
hierbij
Belat
den in
waar z
dit gev
cillen
Als dez
dan ste
plaats
staat u
sels, d
kunnen
door f
werkin
Het ko
apart l
leusen
ook no
lijkheid
indiv
verder
sel me
heel m
selijke
tot rus